

Råd og vink

for skriftlig dansk på stx 2021

Råd og vink præciserer, kommenterer, uddyber og giver anbefalinger vedrørende de skriftlige eksamenssat, men indfører ikke nye bindende krav. Rapporten henvender sig til dansklærere og skriftlige censorer, men elever kan også læse med.

Råd og vink er skrevet af Anders Nielstrup, formand for opgavekommissionen, og godkendt af Nicolai Rekke Eriksen, fagkonsulent

Indhold

Indledning	3
Årets sæt.....	3
Særlige fokuspunkter vedrørende de enkelte skrivegenrer	3
Indledninger	4
Opgavematerialernes plads	6
Analyseformidling i den analyserende artikel.....	8
Perspektivering i den analyserende artikel	9
Ressourcer til arbejdet med skrivning og de tre skrivegenrer	12

Indledning

Igen i 2021 blev skriftlig eksamen i dansk afviklet efter et usædvanligt skoleår præget af covid-19-restriktionerne. Nogle hold aflagde prøven den 20. maj, men langt størstedelen af landets stx-elever aflagde prøven dagen efter, hvorfor nærværende rapport overvejende forholder sig til opgavesættet og elevbesvarelsene fra den 21. maj. Som tidligere år tager ”Råd og vink” afsæt i de tilbagemeldinger, som censorerne er kommet med.

Årets sæt

[De to eksamenssæt kan findes her.](#)

[Opgaveformuleringerne i hæftet er også tilgængelige i denne samling af de seneste års opgaveformuleringer til henholdsvis analyserende, debatterende og reflekterende artikel – se dem her.](#)

De seks analyserende artikler i årets to eksamenssæt bestod i undersøgelser af, hvordan emner som alkohol, opfordring til oprør, det at falde uden for normen, solnedgangsmotivet og historiske begivenheder og personer optræder i genrer som novelle, dokumentar, lyrik og kampagnefilm. Begge reflekterende artikler havde fokus på det litterære perspektiv (hævn som kunstnerisk motiv samt litteratursyn), mens fokus i de to debatterende artikler var dels et sprogligt (betydningsdannelse), dels et mediemæssigt (de etablerede mediers ansvar for den offentlige debat). [Hvordan eleverne fordelte sig på de forskellige opgaver, og hvordan karaktererne blev fordelt, kan ses i eksamensstatistikken.](#)

Generelt synes der blandt censorerne at være bred tilfredshed med årets sæt, herunder nyskabelsen med en analyserende artikel med afsæt i to materialer af forskellig genre (kampagnefilm + digt). Sættene blev vurderet som varierede og som et udmærket udgangspunkt for at bedømme elevernes forskellige faglige niveau. Særligt to forhold ved de stillede opgaver gav dog anledning til bemærkninger fra flere censorer, nemlig mængden af materiale til den debatterende artikel og den reflekterede artikel samt manglen på modstridende synspunkter i materialerne til den debatterende artikel i 21. maj-sættet.

Hvad det første angår, tilstræbes det, når opgaverne formuleres og materialerne udvælges, at eleverne får tilbudt flere forskellige mulige indgangsvinkler til arbejdet med emnet, da de til den skriftlige eksamen ikke (som ellers) har adgang til internettet, men kan have brug for idéer til at komme i gang. Som regel fremgår det tydeligt i opgaveformuleringerne, hvilket materiale der er det primære og *skal* inddrages, og hvilke materialer der indgår i en palette, man kan vælge noget fra. I bedømmelsen må det ikke spille ind, hvor mange (eller få) af de tilbudte materialer en elev har inddraget; til gengæld er det afgørende, *hvordan* de valgte materialer bringes i spil i besvarelsen. Når eksamensgenrerne trænes, bør dette betones.

Hvad det andet angår, så er det korrekt, at der til den debatterende artikel som regel har været knyttet materialer med tydeligt modsatrettede synspunkter, men at det ikke var tilfældet i opgaven den 21. maj. I sidste års censorevalueringer blev det påpeget, at modellen med modsatrettede synspunkter i materialerne godt nok giver eleverne indblik i forskellige synspunkter angående en sag, men at det samtidig kan fratage dem muligheden for at formulere en selvstændig position og ofte resulterer i diskuterende dele, der blot refererer de to positioner, de er blevet præsenteret for. Og som det vil fremgå nedenfor, er netop dette ifølge censorerne den hyppigst forekommende mangel i besvarelsene af den debatterende artikel. Imidlertid har udvalget af materialer til den debatterende artikel den 21. maj tilsyneladende ikke ført til stærkere positionering og mere selvstændig opbygning af egen argumentation, hvorfor det fremover fortsat vil være det almindeligste, at materialerne, der er knyttet til den debatterende artikel, vil have modsatrettede synspunkter, men det er ikke et uomgængeligt princip.

Særlige fokuspunkter vedrørende de enkelte skrivegenrer

De svagheder, censorerne udpeger som typiske for mindre gode opgavebesvarelser, er i store træk de samme som sidste år. I ”Råd og vink for skriftlig dansk på stx” 2019 og 2020 og i ”Råd og vink for skriftlig dansk på HF” 2019 og 2020 er opført en række øvelser til afhjælpning af nogle disse udfordringer. Nedenfor suppleres med autentiske eksempler, hentet fra årets besvarelser, på henholdsvis jævne og fine tekstdele.

Indledninger

Der synes i skriveundervisningen rundt i landet at have været fokus på det at skrive en vellykket indledning, der inviterer den intenderede modtager indenfor og sætter rammen for, hvad der behandles i besvarelsens hoveddel. En del elever laver imidlertid ret standardiserede indledninger og udnytter således ikke muligheden for allerede i indledningen at vise deres egen skriveridentitet, demonstrere deres danskfaglige viden og deres genrekendskab. Hvad det sidste angår, hører meget åbne retoriske spørgsmål ofte bedre hjemme i en reflekterende artikel end i en debatterende eller analyserende. Og en meget objektiv redegørelse for et emnefelt fungerer typisk bedre i indledningen til en analyserende artikel end en debatterende, hvis primære skriveformål jo er at overbevise om et synspunkt.

Eksempel A1 (jævnt), debatterende artikel:

I en verden hvor de etablerede medier er blevet et offentligt forum, hvor der kan deles holdninger, og skabes en ny identitet, er vi blevet mere lette på tasterne, når det kommer til at debattere. Vi lever også i en tid, hvor der er mange aktuelle emner at forholde sig til. Her er det vigtigt for os at være på den rigtige side hele tiden, og være enige med mængden. Det er derfor også vigtigt for os at vise andre, hvilken identitet vi har, og her bliver de etablerede og sociale medier et helt centralt emne [...]. Men i hvilket omfang kan ansvaret for den offentlige debat egentlig lægges på de etablerede mediers skuldre? Og er der i virkeligheden et problem, med hvordan den offentlige debat foregår på de etablerede medier?

Eksempel A2 (fint), debatterende artikel:

Mediernes rolle i samfundet, er gennem de seneste år vokset voldsomt. Aldrig tidligere har det at have en stærkt etableret presse, været så afgørende som i dag. Det er specielt med baggrund i den stigende fake news og ikke mindst de sociale mediers indtog. Derfor er det også afgørende at vi har et stærkt pressekorps i Danmark. En tydelig indikation på mediernes stigende rolle, kan man se ved at kigge på de politiske partiers presseafdelinger. Her er der blevet ansat spindoktorer som aldrig før, til beløb, der overstiger lønrammerne for selv de valgte politikere. Man kan altså sige at magthaverne har respekt for mediernes rolle. Det er dog sådan med magt at det naturligvis også forpligter. Derfor er diskussionen omkring mediernes ansvar, for den offentlige debat, helt legitim at tage op. Mediernes rolle er altafgørende for vores opfattelse af virkeligheden og for at brede vores virkelighedshorisont ud. Noget, der kan være vanskeligt, når det i nutidens samfund er gået over til at handle om clickbaits og hurtige nyheder, fremfor at levere dybdeborende og nuancerede artikler. På den måde er den danske journaliststand ved en korsvej, hvor man skal gøre op med sig selv, om man vil satse på høje læse-/lytter-/seertal eller om man vil satse på at sikre kvaliteten.

I Eksempel A1 lægger eleven ud med at påpege, at medier muliggør en offentlig debat, hvilket er et godt udgangspunkt, nu hvor opgavens emne er ”de etablerede mediers ansvar for den offentlige debat”. Imidlertid gør de indflettede udsagn om identitetsdannelse, selvscenesættelse og anerkendelse afsættet mindre skarpt, fordi ansvarsaspektet her tabes af syne. Det genetableres så i det første af indledningens afsluttende retoriske spørgsmål, men uden at det bliver klart for modtageren, hvorfor spørgsmålet overhovedet er relevant for afsenderen eller i det hele taget.

I Eksempel A2 er tonen mere engageret. Det rides klart op, at medierne ifølge eleven har stor indflydelse på ”vores opfattelse af virkeligheden”, hvilket forpligter, men at de etablerede medier udfordres af fake news, sociale medier, spindoktorer og konkurrence om kunderne, hvilket kan føre til en mindre ordentlig dækning. Endnu er debataspektet (som opgaveformuleringen udpeger, og opgavematerialerne kredser om) ikke fuldt udfoldet, men rammen (de etablerede mediers aktuelle situation) er etableret, og undervejs antydes afsenderes holdning og danskfaglige viden (jf. fx ”fake news”, ”pressekorps”, ”dybdeborende”).

Eksempel B1 (jævnt), analyserende artikel (digte)

I følgende opgave vil der blive kigge på de to digte: 3a. Revolution af Michael Strunge (1981), og 3b. Snart dages der af U.P. Overby (1872). De to digte handler begge to i bund og grund om at skabe et oprør for at forbedre samfundet vi lever i, men de to digte ligner slet ikke hinanden. De starter begge to ud med at forklare hvad der er galt med samfundet, men når man kommer lidt længere ind i digtene, ser man også at de tager to helt forskellige retninger. I denne opgave vil der blive set på hvordan de to digte er relevante, hvordan de ligner og ikke ligner hinanden, samt hvad de to digte har med forandring at gøre.

Eksempel B2 (fint), analyserende artikel (digte)

Er du tilfreds? Eller er du egentlig bare vant til verdens indretning? Er du glad eller har du bare glemt at stille spørgsmål? Som menneske er du et vanedyr. Hver dag står du op, begiver dig ud i samfundet, opfører dig som du skal, opfylder dine pligter og holder dig på din lille plads i samfundets maskineri; og så går du hjem for at gøre det hele igen i morgen. For sådan er det bare, sådan har det altid været, og sådan gør de andre. Men nogen vil fortælle dig, at det ikke behøver at være sådan. At det er muligt at forestille sig et alternativ. At du skal forestille dig et alternativ. Væbnet med ord og vinger opfordrer de til oprør. Det foregår i dag, det foregik for 40 år siden, og det foregik før du blev født. To brændende eksempler på digtere, der opfordrede til oprør, er Michael Strunge og Ulrik Peter Overby i deres to meget forskellige digte ”REVOLUTION” fra 1981 og ”Snart dages det” fra 1872.

I ”[Spørgsmål og svar til de tre eksamensgenrer i dansk, stx og hf](#)” står der om det at skrive indledning: ”Der er ingen regel for, hvordan en indledning skal se ud, men overordnet er indledningens funktion i alle tre genrer at præsentere og vinkle emnet og lave en fængende og formidlingsbevidst rammesætning af undersøgelsen. Derfor bør eleven undgå at gentage opgaveformuleringen med formuleringer som ”Jeg vil i denne opgave...”, ”Jeg har fået til opgave, at...” o.l.” I Eksempel B1 vælger eleven netop en sådan formulering, og den intenderede modtager bliver således snarere opgavebesvarelsens censorer end ”en medborger, der interesserer sig for kultur og litteratur,” som det er formuleret i beskrivelsen af artiklen som skrivegenre. Efter præsentationen af digtene bruger eleven fem linjer på at pointere, at digtene både har ligheder og forskelle, men uden for alvor at bestræbe sig på at gøre de efterfølgende analyser potentielt vedkommende.

En sådan bestræbelse er omvendt tydelig i Eksempel B2. En så direkte henvendelse til modtageren ses relativt sjældent i analyserende artikler, men her er eksperimentet vellykket, fordi det gennemføres konsekvent, og fordi modtageren stilles noget i udsigt, nemlig at de følgende analyser vil uddybe, hvordan det på ”to meget forskellige” måder er ”muligt at forestille sig et alternativ” til det bestående.

Eksempel C1 (jævnt), analyserende artikel (novelle)

Siden opfindelsen af skriftsproget har der været fiktion. Og med denne fiktion kom der også en række figurer som faldt udenfor og på samme tid udfordrede samfundets normer. En af disse figurer findes i teksten ”Du burde skamme dig”, som er skrevet af Marie Aubert og er udgivet i novellesamlingen ”Må jeg komme med dig hjem” fra 2016

Eksempel C2 (fint), analyserende artikel (novelle)

I et senmoderne samfund hvor mennesker bliver mere og mere individualiserede, kan man alligevel godt tale om normer. Der er bestemte uskrevne regler, om hvordan man klæder sig, hvordan man skal bruge sin tid og hvordan man skal opføre sig og agere overfor andre. De fleste

vil forsøge at tilpasse sig normen, således at de ikke skiller sig for meget ud. For når man skiller sig ud, bliver man bedømt individuelt, mens man som en del af normen kan gå i et med de andre. I novellen ”Du burde skamme dig” fra 2016, skrevet af den norske forfatter Marie Aubert, fremstilles...

I både Eksempel C1 og C2 er der gjort forsøg på at inddrage noget danskfagligt (jf. ”fiktion” og ”senmoderne”), men afsættet i Eksempel C1 bliver for ligegyldigt, dels fordi det velsagtens om ethvert emne kan hævdes, at det i tidens løb er gjort til genstand for behandling i fiktion, dels fordi vendingen ”en række figurer” er for ukonkret. Det kunne have løftet denne indledning, hvis eleven havde gjort sig nogle overvejelser over, *hvorfor* det at falde udenfor og udfordre samfundets normer hyppigt tages op i fiktionstekster, og hvis eleven havde givet et konkret litterært eksempel eller to som belæg for sin påstand.

Ophavsmanden til Eksempel C2 vælger et forslidt afsæt (”senmoderne samfund”), men får alligevel etableret en retningsgivende modsætning mellem ”normer” og ”tilpasse sig” på den ene side og ”individualiseret” og ”skille sig ud” på den anden. Indledningen genbruger på den måde novellens spænding mellem fascinationen af det ikke-konforme og værdien af social anstændighed.

Opgavematerialernes plads

I den analyserende artikel lægges hovedvægten, som navnet antyder, på et konkret analyseobjekt, der skal undersøges dækkende og grundigt med det fokus, opgaveformuleringen indrammer, og med det primære formål at sandsynliggøre sin udsigelse om teksten eller teksterne over for modtageren. I den debatterende artikel, hvor hovedsigtet derimod er at diskutere synspunkter angående en sag og argumentere for sit syn på den pågældende problemstilling, skal materialet, der er knyttet til opgaven, ikke blotlægges med samme omhu, men inddrages på en måde, der levner plads til, at man som afsender kan fremstå som tekstens dominerende stemme. Det betyder ikke, at man skal afholde sig fra analytiske eller karakteriserende iagttagelser af forhold i teksterne, for sådanne iagttagelser kan netop bruges som elementer i ens egen argumentation – og demonstrerer jo desuden danskfaglig kompetence – men dvæler man ved samtlige spidsfindigheder i materialet, bliver ens afsenderposition som diskussions-iscenesætter og debattør nemt for spag.

Noget tilsvarende gælder for den reflekterende artikel. Man undgår ikke i forskrivningsfasen at forholde sig analytisk grundigt til de materialer, man vælger at inddrage, men kun de analyseresultater, der er relevante og interessante i forhold til den personlige refleksionsbevægelse, man formidler, bør få plads i artiklen.

Eksempel D1 (jævnt), debatterende artikel

I teksten ”Medierne vil have holdninger, men gør os dumme undervejs” støtter Jacob Birkler (JB) idéen om, at medierne bør have et ansvar ift. den offentlige debat. Han vælger bl.a. at stikke lidt til radiokanalen: Radio4, som man også ser i følgende citat: ”Eksempelvis blev jeg spurgt, om jeg ville deltage i et debatprogram på Radio4 forleden. En radiokanal, der skal levere public service-radio til alle danskere via vores skatte kroner” (s. 1, ll. 16-18). I debatindlægget påstår JB bl.a. at ”Alt for mange medier skaber holdepladser til blinde holdninger” (s. 1, l. 1). Dvs. at medierne udgiver artikler, hvor holdninger ikke er baseret på reel viden eller nogen form for begrundelse, at folk argumenterer blindt uden at vide, hvad de snakker om. I følgende citat beskriver JB, hvordan en række holdninger omkring kunstig befrugtning, blev bragt op med mangel på viden: ”Men undervejs fik lytterne at vide, hvad Helle, Lotte og Leif tilfældigt mente, alt imens lytterne sank dybere ned i uvidenhed og misinformation om et særdeles vigtigt emne” (s. 1, ll. 20-22). JB fortæller endda også selv, at han ved alt for lidt om emnet til at skabe en holdning (s. 1, ll. 19-20). JB er udmærket godt klar over, at det er et særdeles vigtigt emne, og han mener altså ikke, at det dermed er forsvarligt at bringe sådan et emne op uden tilstrækkelig viden. Det er jo trods alt andre mennesker, der lytter med i radioen, og når de mennesker gennem deres arbejde betaler skat til staten, forventer man da som borger, at der bliver leveret ordentlige informationer i

radioen. Han mener altså, at dumheden vokser undervejs. Alle kan have holdninger ift. et emne, men en holdning er intet værd, hvis ikke den kan bygges op med begrundelser, hvilket han bl.a. også fortæller i følgende citat: ”Holdninger skaber ikke viden, men det gør begrundelser. Vi har rigeligt med holdninger, hvilket flere medier bidrager til” (s. 1, ll. 3-4). Det er ikke nok med, at dumheden vokser. JB mener også, at formidlingen af holdninger på denne måde gør direkte skade på demokratiet, og det udtrykker han således: ”Men hvis vi ikke hjælper hinanden med det sidste, har demokratiet trange kår. Demokrati bygger ikke primært på retten til at synes noget, men derimod på retten til at vide noget mere om noget bestemt” (s. 1, ll. 23-26). Et af de største forhindringer, der bevæger debatten i denne retning, er det omsiggribende ligemageri, som JB fortæller på s. 1, ll. 28-29. Det moderne menneskesyn, hvor alle individer er højt opsat på, at kammeratens holdning over til venstre eller højre har lige så stor betydning som din egen. Det handler altså ikke længere om, hvem der har ret eller ved bedre, hvilket JB mener er et stort problem ift. individets uvidenhed. Han mener dog, at det er helt fair at have holdninger til hvad som helst, men det kræver ikke nødvendigvis mediering. Det hele risikerer at blive for lige meget, hvilket JB formidler i følgende citat: ”Det er både skadeligt og farligt, hvis alt er lige meget. Sagen er den, at vi er langt bedre stillet med en erkendelse af vores egen uvidenhed, hvorigennem vi tillader os selv at blive klogere” (s. 2, ll. 40-42). Hvis alle holdninger vægtes lige højt, er der ingen tilbage til at erkende ens uvidenhed, så man kan tillade sig selv til at blive klogere vedrørende et bestemt emne. Det store resultat er dermed et holdningssamfund, hvor tomme tønder buldrer, uden at det gavner nogen (s. 2, ll. 48-49).

Den offentlige debat er stærkt præget af de såkaldte ”click baits”, altså klikkes der på artiklen eller linket, er der mulighed for penge fra skribentens side af. JB har en pointe i, at mange holdninger bliver overset, fordi de bliver vægtet lige højt. Derudover er jeg fuldkommen enig i, at holdninger skal begrundes. Det er fuldstændig meningsløst at argumentere for noget, man ikke har reel viden om. Fra mediernes side af er jeg dog bange for, at dette ikke har den store betydning. Her bevæger man sig over i markedslogik, hvor potentialet i interaktioner har større betydning. I nogle tilfælde er der flest penge i holdninger som er meningsløse, hvilket i så fald vil give JB ret. I ”De kontroversielle stemmer fylder så meget i medierne, at det skader vores samfund” skrevet af Carsten René Jørgensen (CJ), bliver der bl.a. nævnt: ”Med flammende retorik og følelsesmæssigt provokerende udsagn kan radikale debattører skabe opmærksomhed og splittelse omkring deres person, hvilket kan være underholdende, engagere os følelsesmæssigt og fastholde vores opmærksomhed” (ll. 13-16).

Eksempel D2 (fint), debatterende artikel

Et aktuelt eksempel er mediedækningen af, at den socialdemokratiske regering har besluttet at placere et udrejsecenter for kriminelle udlændinge nær et lille lokalsamfund på Langeland. Beboerne her er dybt utilfredse med at få disse mennesker som naboer. I TV-avisen på DR viser man gentagne gange et interview med en kvinde, der bor i området. Hun hulker for åben skærm og appellerer hermed med patos til, at man genovervejer beslutningen, men når hun spørges nærmere ind til, hvilke årsager hun faktisk har til at være utilfreds, så er det, som om hun går i stå. Hun gentager sit synspunkt, men ingen bliver klogere. Hvor er det fagligt begrundede argument, som vi alle har lært at opstille efter at have knoklet i dansktimer i tretten år på skolebænken? Hvordan kan det være, at hvem som helst kan få lov til at være ekspert nu om dage? [...] Holdningen, som kvinden i TV-avisen præsenterer, er et eksempel på det, Birkler kalder ’blinde holdninger’ – en kognitiv metafor, der rammende understreger, hvordan medierne netop bidrager til det modsatte af oplysning.

Eksempel D1 er et uddrag af en debatterende artikel, der for omstændeligt gennemtrawler, hvad der forfægtes i Jacob Birklers tekst. Redegørelsen er symptomatisk kun en anelse kortere end den tekst, der gøres rede for, og elevens egen holdning er klemmt inde som noget næsten parentetisk i overgangen til endnu en redegørelse. Derudover holder eleven sig desværre fra at ”sige noget om teksten, som den ikke selv siger” ved eksempelvis at indflette analyserende eller karakteriserende elementer eller udpege og dvæle ved det centrale i argumentationen eller diskutere Birklers indlæg.

I Eksempel D2 er Birklers position (inden uddraget her) ridset kortere op og mere som rygdækning for elevens egen grundholdning, der (som det fremgår) flugter med Birklers. Eleven søger at styrke sin argumentation med et konkret eksempel, han eller hun selv er kommet på, og runder fint sekvensen af med at vende tilbage til et konkret ordvalg i Birklers indlæg. Undervejs får eleven – uden at det virker alt for påklippet – nævnt nogle danskfaglige begreber.

Analyseformidling i den analyserende artikel

Også i år pointerer en del censorer, at mange analyserende artikler er for skematiske og/eller opremsende. En enkelt censor rapporterer at have mødt ”en haglbyge af filmiske virkemidler, som ikke for alvor bruges i fortolkningen” i besvarelserne af Opgave 1, men problemet viser sig også, når der analyseres noveller og digte.

Eksempel E1 (jævnt), analyserende artikel (kampagnefilm)

Fra (00:00-00:04) er der slowmotion. Ved (00:10-00:17) og (01:16-01:35) er der ikke rigtig blevet brugt fastmotion, men klipningen er meget hurtigt, hvilket bruges til at skabe spænding, som også er en fiktionskode. Ved billedbeskæring er der både brugt fakta- og fiktionskoder, da størstedelen af filmen foregår i halvtotale eller halvnære billeder, men der er også få nærbilleder fx ved (01:38) og (01:54). Lyden er også delt op mellem fakta- og fiktionskoder, da mange af scenerne har synkron lyd, fx alle dem med Mads i ”studiet” med den blå baggrund. Men der er, som førnævnt også brugt asynkron lyd ved bl.a. (01:16-01:35).

Eksempel E2 (fint), analyserende artikel (kampagnefilm)

Interviewet foregår i normalperspektiv, hvilket medfører, at vi er i øjenhøjde med ham og derfor kan identificere os med ham. Hans halvt åbne og sjuskede skjorte forstærker også identifikationen, da det udstråler, at [...]

[...] Her filmes der i fugleperspektiv fra en af Mads’ venners synsvinkel. Dette indikerer, at Mads er set ned på af de andre, når han prøver at sige fra. Herudover kommer det også til udtryk i klippene på stranden, hvor der er fokus på Mads, der ikke har det godt, hvilket kan ses i hans ansigtsudtryk i nærbillederne samt det langsomme klippetempo, mens der er techno-lignende musik, højt klippetempo og synkron lyd i form af vennerne, når der filmes på dem, der spiser pølser, mens de spiller og leger i vandet. Altså fremstilles Mads som værende nede på jorden i forhold til sine venner, og nærmest kedelig. Dette sker igen, da Mads i fire forskellige klip (01:15-01:18) forsøger at sige fra.

I Eksempel E1 har eleven identificeret nogle filmiske virkemidler, men der gøres intet for at forklare modtageren, hvorfor de er anvendt i kampagnefilmen, eller hvorfor de inddrages i analysen (bortset fra den lidt løsevne pointe, at hurtig klipning skaber spænding).

Omvendt er der i Eksempel E2 en tydelig bestræbelse på at gøre de analytiske iagttagelser relevante og kæde dem sammen. Oplevelsen af at kunne identificere sig med Mads i filmen forklares som resultatet af både kameraperspektiv og beklædning, og desuden argumenteres der for, at der ved hjælp af såvel forskelle på handlingsplanet (ansigtsudtryk, adfærd) som bevidst modsætningsfuld brug af virkemidler (kamasynsvinkel, billedudsnit, klippetempo, lyd) skabes en kontrast mellem Mads og vennerne (og deres forskellige oplevelse af begivenhederne).

Eksempel F1 (jævnt), analyserende artikel (digte)

Digtet er delt i seks strofer, som hver indeholder seks vers. Disse strofer består af krydsrim som "Årtusinders åg på vor nakke blev lagt, vi bar det og tav i vor nød! Men er vi de mange, så være det sagt: Vi fordrer det daglige brød.", hvilket betyder at det er en syngende rytme. U.P. slutter hver strofe af med sætningen "til arbejdet, liv eller død!", hvilket betyder, at de skal arbejde, om så det gælder liv eller død. Det er meget simple ord der gøres brug af, så alle kan forstå det. Han bruger ordene "arbejder", og "vi" ofte. Hvilket betyder at han er en del af arbejderne.

Eksempel F2 (fint), analyserende artikel (digte)

I begge digte er det lyriske jeg et 'lyrisk os', pronominerne "vi" og "vor" er omdrejningspunktet for digtene i stedet det "jeg" man ellers typisk ser i lyrik. Det skaber en solidaritetsfølelse og en fælles oprørsidentitet, men det skaber også et modstykke, et "dem". Denne kontrast forstærkes i begge digte af billedsproget.

I "REVOLUTION" står kontrasten mellem de unge og de voksne, de alternative og det etablerede. "Vores ord, musik og dans kaster røde, blå stråler af lys / over parlamentets og bankernes mure." (l. 2-3) To former for by, den alternative, kunstneriske og unge storby overfor den etablerede, politiske og kapitalistiske hovedstad. Det etablerede beskrives metonymisk som en mur; en tingsliggørelse, der gør det muligt at fremstille en fysisk destruktion: "Den ydre verden skal ændres TOTALT / efter vor transformation af den til ruiner" (l. 8-9). Strunge benytter sig også af en anden form for billedsprog til at beskrive sin modpart: "En snavset himmel betragter i uro vore fester:" (l. 1). Her besjæles himlen, og bliver en metafor for det kristne etablerede samfund, som Strunge tager afstand fra ved at beskrive den som snavset som en form for punket blasfemi. Alt sammen sættes i kontrast med festen, som bliver symbolet på den oprørske ungdom.

I Eksempel F1 er der ansatser til den udmærkede delfortolkning, at Overbys digt både indholdsmæssigt og stilistisk appellerer til arbejderklassen, men det spidsformuleres ikke, og de hver især rigtige enkeltiagttagelser kommer derved til at fremstå som tilfældige.

I modsætning hertil samles i Eksempel F2 elegant nogle detail-iagttagelser angående konkrete troper i Strunges digt under den overordnede pointe, at begge digte indeholder en kontrast mellem "os" og "dem", der forstærkes ved hjælp af billedsprog.

Perspektivering i den analyserende artikel

Det kræver et højt abstraktionsniveau og kendskab til en stor tekstmængde at lave en rigtig god perspektivering. Mange elever kan imidlertid lave en hæderlig perspektivering, fordi sammenstillingen med en anden tekst trods alt ofte bidrager til at fremhæve et eller andet interessant ved den tekst, de forud har analyseret og fortolket. Dårlige perspektiveringer kendetegnes ved blot at udpege næsten intetsigende ligheder og forskelle mellem handlingen i to eller flere tekster.

Eksempel G1 (jævnt), analyserende artikel (novelle)

Novellen "Du burde skamme dig" kan perspektiveres til Tv-serien "Hannah Montana" der handler om en kendt pige der falder uden for normen. Hun er en berømt popstjerne under navnet Hannah Montana. Hun har derfor to identiteter, popstjernen og den almindelige pige. Hun vil

gerne leve et mere almindeligt liv og kun have en identitet og kunne være sig selv. Både novellen ”Du burde skamme dig” og Tv-serien ”Hannah Montana” fortæller om to piger der falder uden for normen og har svært ved at leve et almindeligt liv, selvom de ønsker det. Der er dog en stor forskel, nemlig at pigens i Tv-serien ikke har gjort noget ulovligt og endt i fængsel, eller lever i et miljø, hvor andre ser ned på hende. En lighed er dog, at begge oplever ikke at kunne gå udenfor uden at blive genkendt og råbt ad. Både novellen og Tv-serien fremstiller to kendte ansigter der falder uden for normen, hvilket medfører forskellige konsekvenser.

Eksempel G2 (fint), analyserende artikel (novelle)

Indenfor litteraturen er kvinder, der skiller sig ud, et tema i sig selv, men særligt omkring det Moderne Gennembrud blev de punkter, kvinder kunne skille sig ud på, et tema. Det kunne være skøjerne, som var sammen med for mange mænd, de unge kvinder, der havde sex før ægteskab og blev gravide, eller de kvinder, som slet ikke fik et ægteskab og derfor led en trist skæbne ganske som søstrene i Herman Bangs ”Den sidste balkjole”.

[...] Sådanne tekster lægger op til debat om, hvor langt vi skal gå for at passe ind og hvem der egentlig afgør hvad der er normalt. Uanset hvor normal eller unormal man er, så kan vi alle sammen dumme os, og afslutningsvist i ”Du burde skamme dig” er det jo egentlig den gifte mand, som lader sig rive med og dummer sig.

Perspektivering i Eksempel G1 består alene i udpegningen af, at to piger i to forskellige tekster (henholdsvis en kriminel og en popstjerne) oplever at være udenfor det gode selskab, og at det kan have nogle (ikke nærmere bestemte) konsekvenser. Afsnittet nuancerer ikke forståelsen af analys materialet, og eleven udnytter ikke muligheden for at vise danskfaglig tyngde.

Perspektivering i Eksempel G2 er ikke blændende, men det vidner om et vist fagligt niveau, at eleven dels lancerer en selvstændig påstand om, at tekster, der handler om personer, der falder uden for normen, påvirker læserne til at reflektere over normer og normalitet, dels udvælger kvindeskæbner i Det moderne gennembruds litteratur som sit belæg.

Måske vil nogle kunne bruge nedenstående ”referencekartotek” (udarbejdet af Signe Bøge og et af hendes danskhold på Silkeborg Gymnasium; her gengivet i skitseform) til at træne det refleksionsarbejde, der kræves for at lave en god perspektivering. Idéen med referencekartoteket er, at man i fællesskab kategoriserer tekster fra forskellige forløb under tværgående overskrifter på baggrund af nogle indholdsmæssige ligheder – og så efterfølgende diskuterer, hvordan de rubricerede tekster afviger i fremstillingen af det pågældende emne, fx på grund af forskellig holdning, forskellig genre og/eller på grund af litteraturhistorisk afstand. Samme bevægelse bør man så individuelt kunne gentage, hvis man til skriftlig eksamen kaster sig ud i at sammenstille en ukendt tekst med selvvalgte tekster fra sit holds undervisningsbeskrivelse.

Eksempel på referencekartotek

Individualitet (vs. fællesskab)	Selvrealisering	Almen dannelse, værdier
--	------------------------	--------------------------------

Jesper Wung-Sung: "De tre veninder" Helle Helle: "En stol for lidt" Folkeviser: "Elverskud" Christian Kampmann: "Emilie Grünen"	Victor Boy Lindholm: <i>Guld</i> (digtsamling) Christian Kampmann: "Emilie Grünen"	Christian Kampmann: "Emilie Grünen" Tove Ditlevsen: "Tårer"
At blive voksen	Søgen efter mening	At forholde sig til virkeligheden eller ej
Naja Marie Aidt: "Den blomstrende have" Charlotte Weitze: "Villy" Tove Ditlevsen: "Tårer" Folkeeventyr: "Rødhætte" Folkeviser: "Elverskud"	Theis Ørntoft: <i>Digte 2014</i> Victor Boy Lindholm: <i>Guld</i> (digtsamling) Erlend Loe: <i>Doppler</i>	Charlotte Weitze: <i>Den afskyelige</i> Theis Ørntoft: <i>Digte 2014</i> Victor Boy Lindholm: <i>Guld</i> Erlend Loe: <i>Doppler</i>
Køn og identitet (og seksualitet)	Klima, forhold til naturen	Kommunikation mellem mennesker
Herman Bang: "Foran Alteret" Christian Kampmann: "Emilie Grünen" Folkeeventyr: "Rødhætte" Folkeviser: "Elverskud"	Lars Skinnebach: "Øvelser og rituelle tekster" Ekse K. Mathiesen: "Havet" Lea Marie Løpphentin: af "Nervernes adresse" Theis Ørntoft: <i>Digte 2014</i> Victor Boy Lindholm: <i>Guld</i> Charlotte Weitze: <i>Den afskyelige</i> Michael Strunge: "Plasticsolen"	Helle Helle: "En stol for lidt" Erlend Loe: <i>Doppler</i> Helle Helle: "Fasaner" Raymond Carver: "Løgner"
Frigørelse, samfundskritik	Storbyvirkeligheder	Det usagte
Christian Kampmann: "Emilie Grünen" Michael Strunge: "Plasticsolen" Erlend Loe: <i>Doppler</i>	Katrine Marie Guldager: "København" Emil Bønnelycke: "Hymne til min barndoms gader" Dan Turell: "Af en asfalterottes bekendelser" Michael Strunge: "Natmaskinen" Michael Strunge: "Den hæslige by" Naja Marie Aidt: "Kvinden i baren" Jesper Wung-Sung: "Stjerne-øl"	Helle Helle: "Fasaner" Raymond Carver: "Løgner" Karen Blixen: "Det ubeskrevne blad"

Ressourcer til arbejdet med skrivning og de tre skrivegenrer

[Centrale styredokumenter med både konkrete eksempler på elevbesvarelser og forslag til øvelser kan findes her.](#)

[Andre væsentlige dokumenter om skriftlighed i undervisningen kan findes her.](#)

[FAQ om de skriftlige eksamensgenrer.](#)